

Lokal utvecklingsplan

MARIANNELUND

2012-2016

LOKAL UTVECKLINGSPLAN

2012-2016

Mariannelund

1 Detta är Mariannelund

1.1 Historia

Mariannelund ligger i Hässleby socken, en gammal kulturbygd. Hässleby nämns första gången i skrift i ett påvligt brev i början av 1100-talet, ett par hundra år innan grannsocknar och en stad som Eksjö. Hässleby var ett viktigt centrum för den tidiga kristendomen.

1755 köpte generalen Gustav Adolf von Siegroth gården Strömstorp och anlade en herrgård med park i fransk stil. 1767 döpte han om gården till Marianalund efter sin fru Mariana Makeleer. von Siegroth flyttade dock och herrgården blev aldrig klar. Den växande bebyggelsen kring Brusaån tog över gårdens namn som kom att uttalas Mariannelund.

Mariannelunds utveckling satte igång med industrialiseringen på 1800-talet. Orten drog nytta av läget vid forsar i Brusaån och där vägar från intilliggande socknar möttes. Fyra händelser ligger till grund för framväxten av ett handels- och industricentrum:

1874 drogs järnvägen genom bygden och Mariannelund fick en station

1888 byggdes en sulfitfabrik och Mariannelund blev en industriort. Sulfitfabriken var dominerande industri fram till nedläggning 1977.

1901 stod Hessleby sanatorium för tuberkulos-sjuka färdigt norr om Mariannelund. Hundratals patienter från hela Sverige behandlades årligen. Sanatoriet gav Mariannelund tidigt modern sjukhusvård och gjorde orten känd.

1904 startade Mariannelunds praktiska skola. På skolan tog äldre ungdomar från hela Sverige real- och studentexamen.

Inflyttningen från omkringliggande bygder ökade och Mariannelund växte fram som en stad. På 1920-talet expanderade Mariannelund kraftigt och blev 1928 köping (juridiska steget under stad).

Mariannelund fick under följande årtionden mer prägel av bruksort jämfört med tidigare då skola och sanatorium skänkt akademisk prägel till orten.

1955 togs övriga Hässleby socken jämte Kråkshult med i köpingen. På 1950- och 1960-talen upplevde Mariannelund en blomstringsperiod.

1971 fördes köpingen ihop med två andra kommuner för att bilda Eksjö kommun. Samma år blev Mariannelund inspelningsplats för filmatiseringarna av Astrid Lindgrens Emil i Lönneberga.

1977 revs sulfitfabriken. Nedläggningen bidrog till en tid av stagnation inom näringsliv medan miljön förbättrades. 1986 byggdes ett äldreboende där fabriken stått.

Med början på 1990-talet har Mariannelund tagit vara på sitt tidiga arv med miljö och natur i fokus. Med växande turistströmmar har Mariannelund utvecklats till välkänt centrum för konst och kultur. Det ökade intresset för Astrid Lindgrens författarskap har de senaste 20 åren givit Mariannelund en framträdande plats i det svenska folkminnet.

1.2 Geografi & landskap

Mariannelund ligger i östligaste delen av Småländska Högländet omkring 140 meter över havet i Emåns avrinningsområde.

Bebyggelsen sprider ut sig längs Brusaåns och Silveråns dalgångar. Brusaån flöde delar samhället mitt itu. Kring samhället höjer sig landet 100 meter. Hässleby socken breder ut sig norr och söder om Brusaåns nedre lopp med högsta punkt på 280 meter och lägsta på 115 meter. Socknen är en skogsbygd med öppna odlingsmarker längs med Brusaån och i höjderna kring byarna Lid, Hult, Ölvedal, Linneryd, Brestorp.

Mariannelund är ett långsträckt samhälle med tre traditionella kärnpunkter:

Kyrkbyn i väster där modern bebyggelse tagit över äldre gårdsbebyggelse. Här möts vägar från Kråkshult, Karlstorp, Lönneberga och Ingatorp.

I centrum har samhället dels vuxit fram kring industrier vid ån och dels kring Folkhögskolan. Den östligaste stadsdelen har vuxit fram kring järnvägen. Öster om stationsområdet breder ett vattenlandskap ut sig där fritidsbostadsområde vuxit upp.

Naturen kring Mariannelund präglas av höjdskillnader och verkningar av inlandsisens avsmältning. Flera märkliga och världsunika naturfenomen finns i markerna, till exempel Runkesten. Den 250 år gamla Herrgårdsparken i norra Mariannelund är ett välbesökt naturområde.

1.3 Befolkning

Omkring 1 500 personer bor i tätorten Mariannelund och ungefär 400 personer ytterligare på landsbygden tillhörande Hässleby socken. Likt många andra orter av samma storleksordning och art har folkmängden i Mariannelund sjunkit (på 40 år med knappt 30 procent). Som mest hade Mariannelund 2 100 invånare i början av 1970-talet. På 1970- och 1980-talen var minskningen liten medan den på 1990-talet (minus 16 procent) tilltog avsevärt i samband med en ännu pågående stark urbaniseringstrend. Under 2000-talet har minskningen fortsatt utan avbrott men i lägre takt.

Mariannelundsbygden har (enligt landstinget) den högsta andelen äldre i Jönköpings län.

Folkmängdsminskningen beror till stor del på födelseunderskott. Mariannelund är dock en populär ort för inflyttning, varje år flyttar ett par hundra personer till socknen. Hälften av alla invandrare till kommunen år 2010 flyttade till Mariannelundsbygden. Mariannelund har senaste årtiondet blivit hem åt flera familjer från andra EU-länder, främst Tyskland och Holland.

I tillägg till bofast befolkning läser årligen omkring 100 studenter på Folkhögskolan. Uppskattningsvis mellan 500 och 1 000 turister vistas dagligen i Mariannelund under säsong. Därtill kommer arbetspendling från grannorter på omkring 300 personer. Migrationsverkets hyrda bostäder hyser omkring 200 asylsökande.

1.4 Bebyggelse & bostadsmarknad

Bebyggelsen i Mariannelund består av hus från 1600-tal till 1990-tal. Den större delen av bebyggelsen ligger söder om riksväg 40. Längs genomfartsvägarna finns en bebyggelse av äldre gemytlig karaktär.

Omkring 300 hyreslägenheter tillhandahålls av två större aktörer och ett antal mindre. I östra delen av Mariannelund finns ett 80-tal bostadsrätter.

I övrigt består Mariannelund av villabebyggelse som sprungit fram främst från 1940-talet och till slutet av 1960-talet. Villor i stadsdelen Gärdet och i östligaste Mariannelund byggdes från 1970-talet till 1990-talet. I tillägg finns ett antal äldre bostadshus från 1800-talet och stationshuset från 1876. Vid Mariannelunds gård finns 1600-talsbyggnader. Mariannelunds äldsta hus är en gammal krog.

Ett oenhetligt centrum fick nuvarande utformning på 1960-talet. Flera äldre byggnader har rivits i centrum och ersatts med parkeringsplatser.

I Spilhammar, till stor del i Kalmar län, finns en omfattande fritidshusbebyggelse.

1.5 Näringsliv & arbetsmarknad

Mariannelund har ett omfattande och varierat näringsliv med ett märkbart inpendlingsöverskott. De största Mariannelunds företagen omsätter tillsammans omkring en miljard kronor.

Flera av kommunens största industrier ligger i Mariannelund, bland annat fönstertillverkaren Leiab, sågverksmaskinstillverkaren Söderhamn Eriksson och sågverket Wallnäs.

Behandlingshemmet Hessleby som drivs av Statens Institutionsstyrelse är en av kommunens största arbetsgivare. Arbetstillfällena hos landstinget finns genom vårdcentral och folktandvård. Kommunen anställer många genom äldreboende, barnomsorg och skola.

I övrigt präglas näringslivet i samhället av småföretag inom industrisektorn samt arbetstillfällena inom handel och tjänstesektorn. Kring Mariannelunds tätort är lantbruket dominerande, främst skogsbruk, förutom i Vallnäs där sågverket är en stor arbetsgivare.

De flesta Mariannelundare som pendlar väljer att arbeta i Vimmerby och Hultsfreds kommuner. Ett mindre antal pendlar också till Eksjö stad eller till husfabrik och sågverk i Hjaltevad. Ytterligare några pendlar till arbete i Vetlanda kommun.

En stor inpendling sker främst från Vimmerby och Hultsfreds kommuner, men också från Ydre, Västervik och Vetlanda kommuner.

Besöksnäringen är en växande sektor men omfattar än så länge relativt få arbetstillfällena. Genom projektet Barnfilmbyn finns dock potentialen till utveckling av KKN (Kulturella och Kreativa När-

ingar) inom både Turism/besöksnäring och Film, animation, spel och 3D.

1.6 *Infrastruktur & kommunikation*

Mariannelund ligger utmed riksväg 40, förbindelsen mellan öst- och västkust. Drygt 4 000 fordon passerar Mariannelund dagligen på väg 40. Avståndet på fyra mil till kommunens nuvarande administrativa centralort är jämförelsevis långt. Ingen annan tätort i Jönköpings län ligger så långt bort från kommunal centralort som Mariannelund. Med ett vägvstånd på tio mil är Mariannelund den större ort (fler än 1 000 invånare) som **ligger längst från** Jönköping. Detta avhjälpas av närheten till Vimmerby och Hultsfred och Kalmar läns kuststäder.

Mellan Eksjö och Nässjö och Mariannelund går bussar och tåg. Från Nässjö, en timme från Mariannelund, går tåg mot Stockholm, Köpenhamn och Göteborg. Tåg och bussar går också till Hultsfred, Västervik och Vimmerby för vidare färd mot Kalmar, Linköping och Stockholm. Från och med dec 2011 rullar även persontrafiken på järnvägssträckan Nässjö – Oskarshamn. **Bilen** är dock det främsta transportmedlet för Mariannelundsbor.

Flera väl utnyttjade **promenad-** och cykelstråk löper genom samhället och sjölandskapet sydost om Slättvallens idrottsarena. Där ligger också Spilhammarbaden.

Mariannelund har två **fjärrvärmeanläggningar** och nätet täcker större delen av samhället. I anslutning till fjärrvärmenätets finns också ett **bredbandsnät** med möjlighet till Internettrafik på 100 Mbit/s.

Hultsfreds flygplats ligger bara två mil från Mariannelund, är visserligen i bruk men saknar reguljär trafik. För flygresor har Mariannelundsbor likartat avstånd till nio internationella flygplatser: Kastrup, Sturup, Skavsta, Arlanda, Landvetter, Göteborg City, Axamo, Linköping och Småland Airport.

1.7 *Service och handel*

Ett rikt utbud av service och handel

Jämfört med orter av liknande art och storlek har Mariannelund ett rikt utbud av service och

handel även om en påtaglig utarmning skett främst sedan 1990-talet.

Läkarmottagning med barnavårdscentral, apotek, och tandläkarmottagning drivs av landstinget. Äldreboende, bibliotek och grundskola drivs av kommunen. Dessutom finns en stiftelseägd anrik folkhögskola.

Mariannelund har två välsorterade livsmedelsbutiker, bageri, färghandel, blomsteraffär, bensinmack med butik och biluthyrning, bank, tre bilverkstäder, cykelverkstad, tre frisörer, järnaffär, taxibolag och två tidningsredaktioner samt ett antal matserveringar och diversebutiker.

Inom hantverk finns en entreprenadfirma, två byggfirmor, rörmokare, målarfirma, elfirma och ett par maskinförsäljare.

Boende finns i form av två vandrarhem, camping, pensionat och ett antal stuguthyrare.

De gånger service och handel i Mariannelund inte är tillräcklig använder sig Mariannelundsbor med fördel av utbudet i främst Vimmerby.

1.7.1 *Emilkraften*

Emilkraften ekonomisk förening som ägs av Mariannelunds köpmän, Mariannelunds företagarförening, Mariannelundsbygdens samhällsförening, Mariannelunds LRF-avd och Eksjö kommun är ett nav för samhällsutvecklingen.

Emilkraften driver medborgarkontor samt turistbyrå och delar lokal med Mariannelunds bibliotek.

När den ekonomiska föreningen bildades 2001 var den en pionjärlösning för landsbygdsutveckling.

Emilkraften har genom åren drivit flera projekt för utveckling av Mariannelundsbygden.

På Eksjö kommuns uppdrag kallar Emilkraften kommunens samhällsföreningar till kommunbygderåd några gånger per år. Medborgarkontoret har goda kontakter och samarbete med offentliga organisationer som Arbetsförmedlingen, Polisen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Skatteverket.

1.8 *Folk- och kulturliv*

1.8.1 *Folk- och nöjesliv*

Folklivet i Mariannelund är **dynamiskt** med öppna arrangemang och aktiviteter nästan varje dag

i veckan. För ungdomar finns två fritidsgårdar med samordnade öppettider. I övrigt är utbudet för ungdomar jämförelsevis skalt.

Mariannelund har gott om **samlingslokaler**. Sedan 2009 används torget som naturlig plats för arrangemang. Flest aktiviteter i Mariannelund sker på sommaren och kring jul och nyår.

När nöjeslivet i Mariannelund inte räcker till använder sig ortsbor av utbudet i närliggande städer.

1.8.2 Kultur- och föreningsliv

Mariannelund har ett rikt kulturliv med flera stora och aktiva föreningar. Hembygdsföreningen, Samhällsföreningen, Hässleby skid- och orienteringsklubb (HSOK) och Mariannelunds Allmänna idrottsällskap (MAIS) har alla omkring 200 medlemmar (envar motsvarande drygt tio procent av befolkningen). Därtill kommer de ideella kulturföreningarna Kulturen i Mariannelund (KiM) och Kulturakademien i Mariannelund (KAiM) samt den ekonomiska föreningen Stationskooperativ M, som samarbetar med KAiM med ambitionen att utvecklas till en Kreativ Näring (KKN). Dessutom finns de lokala avdelningarna till pensionärsföreningarna SPF och PRO. Ett antal frikyrkor samt Svenska kyrkan erbjuder rikt utbud av aktiviteter.

Mariannelunds- och Hässleby hembygdsförening som bildades 1928, driver hembygdsgård, verkstads- och kvarnmuseum. Föreningen anordnar aktiviteter som gökotta, midsommarfirande och raggmunksgille. Föreningen förvaltar omfattande arkiv med dokumentation av Mariannelundsbygdens historia från 1600-talet till idag.

Mariannelundsbygdens samhällsförening är en intresseorganisation som sköter bland annat nationaldags- och valborgsmässofirande och delar ut årligt pris till elever på Furulundsskolan. Bland intresseorganisationer finns också en **köpmannaförening** och en **företagareförening**.

HSOK har verksamhet för ungdomar, arrangerar lokala och internationella tävlingar och ger ut kartor.

MAIS bedriver fotbolls- och innebandyverksamhet (fotbollen i samarbete med Hjältevads IS). Klubben driver också Slättvallens idrottsarena.

Furulundsskolans idrottsskola låter år 2 och 3 pröva på olika idrottsaktiviteter.

Mariannelundskorpens verksamhet består av motions- och styrkegymnastik, boxercise, bordtennis, tipspromenader, friskvård- och styrkesträning.

Mariannelunds biograf byggdes 1913. Byggnaden har stort kulturhistoriskt värde som exempel på en välbevarad biograf som varit i bruk sedan filmens pionjärtid. Biografen är Sveriges näst äldsta som ännu är i bruk i ursprungsskick. Filmvisningar arrangeras regelbundet. Sedan 2007 har både utomhusbio och minifilmfestivaler i samarbete med Jönköpings Filmfestival genomförts. Biografen spelar en central roll för utvecklingen av Mariannelund till internationellt centrum för barnfilm.

Mariannelunds bibliotek har öppet sex dagar i veckan och är välbesökt. Där finns förutom litteratur, tidskrifter, ljudböcker, filmer och musik till utlån också dagstidningar, datorer till låns och försäljning av litteratur med anknytning till Mariannelund. Biblioteket är en självklar kulturell mötesplats för unga och vuxna. Biblioteket anordnar också teater och sagostunder för barn.

De båda kulturföreningarna kompletterar varandra. **KiM** fokuserar på lokal kultur som till exempel vårdande av Mariannelunds historia och berättarkvällar med lokala författare. **KiM** står också för Mariannelundsfestivalen Liv och Kolifejs. **KAiM** siktar in sig på konst- och kulturhändelser för en nationell och internationell publik. I stationsområdet ligger ett kulturkvarter med flera utställningslokaler, bland annat en konsthall och ett godsmagasin lämpat för utställningsverksamhet. I stationshuset finns Radio-Pelles Museum, som drivs av KAiM, en gästlägenhet som bland annat används för utländska konstnärer som föreningen startat och dessutom ett sommarkafé.

Pensionärsföreningarna SPF och PRO anordnar föredrag, konserter och utflykter och bidrar till att hålla Mariannelundsbor vid god vigör långt upp i åldrarna. På **Träffpunkt Bobinen** träffas främst boende på äldreboendet för att lyssna på föredrag, läsa, spela bingo och musik med mera.

De kristna kyrkorna i Mariannelund är mycket aktiva. Centrumkyrkan ordnar sedan mitten av 1900-talet varje år sommarläger för barn och unga. Svenska kyrkan erbjuder öppen förskola till småbarnsföräldrar, barn- och ungdomsverksamhet och

träffar där kvinnor från olika nationaliteter kan mötas.

Mariannelunds Fiskeklubb bildades 1958 och har idag ett 80-tal medlemmar. Klubben upplåter ädelfiske i Skruven och i Bruzaån. Övrigt fiske: Gädda, abborre och vitfisk i Nedre Åsjöarna och Fagersjön. Fiskekort säljes av Emilkraften, Frendo (vid Preem), Spilhammars Camping samt Intropris i Vimmerby.

1.9 Profil och identitet

Mariannelund är känt i **hela världen** genom Astrid Lindgrens Emil i Lönneberga. Folkhögskolan och Hessleby sanatorium har under drygt 100 år gjort Mariannelund känt i Sverige.

Det moderna Mariannelunds identitet sammanfaller till stor del med den för 100 år sedan; en blandning av industri- och kulturort. Mariannelund präglas av **Småländsk identitet**, till viss del av kyrklighet och skogs- och träindustri men till skillnad från många andra orter till största del av det småländska kulturarvet, bland annat från författare som Astrid Lindgren och Albert Engström, båda med anknytning till Mariannelund.

Mariannelund ligger intill tre kommungränser och en länsgräns. Det geografiska läget långt från administrativa centrum formar identiteten. Samhället växte fram som en **centralort** där Mariannelund var en egen kommun före den stora kommunsammanslagningsreformen på 1970-talet. På grund av sin historia och ställning har Mariannelund ingen entydig framtoning. Industriort men också skol- och sjukvårdsort, landsbygd men också en stadskultur, arbetarort men också attraktiv för akademiker och konstnärer.

Politiskt har Mariannelund av hävd varit ett socialdemokratiskt fäste till skillnad mot andra delar av kommunen där landsbygden i stor utsträckning röstat med Centern och staden Eksjö haft borgerlig övervikt. Vid senaste valet var ställningen mellan Centern och Socialdemokraterna jämn med en liten övervikt på Centern.

Den storartade naturen bidrar till Mariannelundsidentiteten och lockar till friluftsliv. Det är kutym att hälsa när man möter någon på gatan, också på dem man inte är närmare bekant med.

2 Mariannelunds LUP-grupp

Den lokala utvecklingsplanen har tagits fram av en grupp Mariannelundsbor som träffats på informella möten månatligen sedan början av 2010 under ledsagande av Johanna Stejdahl och Britt Svensson (Emilkraften) samt Siv Fransson (Studieförbundet Vuxenskolan).

Totalt har ett 25-tal personer deltagit i LUP-arbetet och genom dem har den lokala utvecklingsplanen förankrats i bygdens föreningar.

Medlemmar i LUP-gruppen har deltagit i seminarier och lyssnat på föredrag om landsbygdsutveckling och rest till landsbygdsriksdagen i Sunne.

2.1 Medborgarenkät

En medborgarundersökning i enkätform genomfördes vintern/våren 2011. Till övervägande del visade svaren på en positiv inställning till Mariannelund. 165 svar lämnades (drygt tio procent av ortsbefolkningen), 60% kvinnor 40% män. 66% var mellan 21 och 65 år; 93% var födda i Sverige.

På frågan om varför man bor i Mariannelund svarade 85 personer (29%) "Arbete", 71 personer (24%) "Nära till naturen", 44 personer (16%) "Bra uppväxt för barnen" samt 39 personer (13%) "Billiga bostäder". Mariannelunds geografiska läge och bra boende nämndes också av flera svarande.

På frågan om vad som behövs för att göra samhället mer attraktivt svarade 118 personer (27%) "Bättre kommunikationer", 85 personer (19%) "Bättre skola", 64 personer (15%) "Ett större lokalt arrangemang", 56 personer (13%) "Bättre bostäder", 43 personer (10%) "Mer kulturarrangemang". Ett snyggare centrum, fler butiker, fler arbetstillfällen, mer aktiviteter för ungdomar och bättre service/bostäder för pensionärer är exempel på andra frekventa svar.

På frågan om vad Mariannelund är mest känt för är hela 53% av svaren (397) relaterade till Astrid Lindgren och Emil i Lönneberga. Mariannelunds Karamellkokeri kommer på andra plats med 100 svar (14 %).

På frågan om vad som är bäst med Mariannelund (en helt öppen fråga) är det oftast förekommande svaret kopplat till naturen. Bra bo-

ende och varierat fritidsutbud nämns också frekvent.

På frågan om vad man saknar mest i Mariannelund efterlyser man främst ett ökat antal butiker. Ett antal specifika fritidsaktiviteter och olika träffpunkter efterlyses också frekvent. På denna fråga har svaren en mycket stor spridning.

Möjlighet att lämna övriga kommentarer och synpunkter fanns också i frågeformuläret. Även här är svaren mycket specifika och har en bred spridning. Viktigt att notera är att de allra flesta svaren visar på ett positivt och konstruktivt engagemang. Negativa kommentarer handlar främst om skötsel av vissa hyresfastigheter.

3 Swot-Analys

3.1 Styrkor

Varumärket. Mariannelund är världskänt genom Astrid Lindgrens berättelser och klingar för många synonymt med Småland och Sverige bilden.

Naturen. Läget i kanten av Småländska Högländet med stora höjdskillnader ger en spektakulär men samtidigt lättillgänglig natur.

Aktivt **förenings- och kulturliv** med en kärntrupp eldsjälur. **Idrottsföreningarna** har många medlemmar, fin arena och bra sponsorer.

Konstnärer. Många skapande människor av olika konstformer är bofasta i Mariannelund.

Kommunikationer. Genom Mariannelund går riksväg och järnväg. Två länstrafikbolag kör bussurer.

Besöksnäringen. Mariannelund är en del av ett av Sveriges mest attraktiva turismområden.

Bostäder. Mäklarundersökningar visar att Mariannelund kan erbjuda prisvärda villor.

Gott om basservice med apotek, bibliotek, äldreomsorg, barnomsorg, skola, folktandvård och distriktsläkarstation.

Folkhögskolan vars elever sänker medelåldern och bidrar till samhällets utveckling.

3.2 Svagheter

Dålig politisk representation/intresse. Under mandatperioden bor bara tre av 49 kommunfullmäktigeledamöter i Mariannelund.

Kommunikationer. Långa avstånd till nuvarande centralorter. Undermåliga kollektivtrafiklösningar, Länstrafiken med uppdelning mellan länen är ett hinder för "gränsposten" Mariannelunds utveckling.

Pengar. Tillgängliga medel för utveckling av orten är ständigt knappa och begränsade, särskilt i föreningslivet där **få personer** gör mycket och det är svårt att hitta eldsjälur som kan samordna.

Billiga hus tyder på en underutvecklad bostadsmarknad med ovilja till nybyggen som följd.

3.3 Möjligheter

En positiv inställning präglar Mariannelund, "vi fixar grejer". **Samarbete** mellan föreningar och **ungdomar** som vill delta i föreningslivet.

Asylsökande kan bidra med sina yrkeskunskaper och andra erfarenheter och integreras i samhället.

Tillgänglig mark och lokaler för bostäder och företag gör att det finns gott om möjligheter att etablera sig i Mariannelund och **utveckla landsbygdsservicen.**

Vända befolkningstrenden, Mariannelund kan bli en attraktiv ort för inflyttning med billiga hus och tillgång till arbetsmarknad i minst fyra kommuner.

Förbifart. Ett av förslagen till förbifart Mariannelund kan innebära utveckling av gamla fabriksområdet till en ny stadsdel.

3.4 Hot

Kraftledningen på 400 kv som planeras av Svenska Kraftnät anses av många ortsbör som det största hotet mot Mariannelundsbornas hälsa men också mot turismindustrin och landskapet som gör Mariannelund attraktivt som bostadsort.

Förbifart (väg 40) kan bli ett hot mot lokalt näringsliv om turister leds runt istället för in till centrum.

Befolkningsutvecklingen. Fortsatta små årskullar och utflyttning leder till försämrad service och allt svårare förutsättningar att bo kvar i Mariannelund.

Kommunens ekonomi kommer enligt prognoser kräva besparingar åtminstone till 2014.

Pengabrist kan leda till färre satsningar på Mariannelund.

3.5 Trendspaning

Trender som påverkar Mariannelund i framtiden.

Ökande turism. Besöksnäringen är redan idag Sveriges största näring och beräknas växa med 100 procent fram till 2020. Mariannelund ligger i ”heta” Astrid Lindgrens hembygd.

Grön våg. Efterfrågan på ekologiska och närproducerade livsmedel ökar. Import av mat kommer att tvingas minska i takt med **klimatförändringar**, öppnar för ökat jordbruk i Sverige.

Urbaniseringen fortgår i Sverige samtidigt som motsvarande trend i Europa lett till ökad attraktivitet för orter som Mariannelund.

Internationalisering. Mariannelund kommer i takt med inflyttning påverkas av andra kulturer.

Åldrande befolkning leder till andra krav på och utformning av samhället än idag. Satsning på **småföretagande** skapar möjligheter på landsbygden. **Kommunikationer** blir elektroniskt snabbare och enklare. Transportmässigt sker vägförbättringar.

4 Vision Mariannelund

4.1 Övergripande mål

LUP-gruppen har kommit fram till att det är viktigt att slå vakt om den service som finns på orten som till exempel medborgarkontor, bibliotek, folktandvård, vårdcentral, apotek, skola och barnomsorg och företag. Dessutom bättre kommunikationer och färre tomma lokaler.

Den pågående folkmängdsminskningen ska vändas till en ökning. Mariannelund ska vara en attraktiv ort att bosätta sig på, främst för barnfamiljer. Den service som finns på orten ska finnas kvar och utvecklas

Mariannelund ska i framtiden vara en välmående tätort med omkring 2 000 till 2 500 invånare och ha ett väl utvecklat näringsliv. Därtill kommer en växande besöksnäring som vilar på tre ben: Astrid Lindgren, Filmernas hus och en grupp fristående besöksmål med en halv miljon besökare årligen.

Goda kommunikationer ska möjliggöra boende i Mariannelund och arbete inom tio mils omkrets i en Östra Götalandsregion.

4.2 Konkreta mål

4.2.1 År 1 - 2012

Nya företag. Att två nya företag etableras genom utveckling av det lokala näringslivet. *Ansvar:* Eksjö.nu, Företagsparken.

Utveckla Torget till en självklar samlingsplats. En stolpe med pilar mot sevärdheter och vänorter samt info- och anslagstavla. *Ansvar:* Samhällsföreningen i samarbete med övriga föreningar, Eksjö kommun

Utveckla Herrgårdsparken. Parkering, guidefolder, bättre skyltning från riksvägen, omnämning i kommunens marknadsföring till turister och inflyttare. *Ansvar:* Samhällsföreningen, Eksjö kommun.

Ett större arrangemang årligen med start 2012, exempelvis en stor sommarkmarknad, internationell festdag, internationella konstutställningar och filmfestival. *Ansvar:* Emilkraften och KAIM.

Torgunderhållning på sommarkvällar befästs och utvecklas med olika typer av underhållning och fler tillfällen. *Ansvar:* Emilkraften tillsammans med Mariannelunds föreningar.

En filmklubb som arbetar för digitalisering och utveckling av biografen (en av Sveriges äldsta i nuvarande skick), viktig för utvecklingen av Barnfilmbyn Mariannelund. *Ansvar:* Emilkraftens filmsektion

Se över hastighetsbegränsningen. Flytta ut gränserna för kommande 40/60 km/h-skytningen och få till 30 km/h på Hantverksgatan förbi skolområdet. Pröva en hastighetsskylt som visar hur fort man kör/passerar. *Ansvar:* Samhällsföreningen, Eksjö kommun, Trafikverket.

Hässleby g:a folkpark Ställa iordning gamla folkparksområdet för friluftsliv. Eksjö kommun har sökt LONA-bidrag för detta men behöver Mariannelunds föreningars ideella tid som motprestation. *Ansvar:* Samhällsföreningen, Hembygdsföreningen, LRF

4.2.2 År 2 - 2013

Öppnande av Filmernas hus och iordningställande av mark runt om; parkeringsplatser, skyltar. *Ansvar:* Projekt Barnfilmbyn och Eksjö kommun

Mariannelunds stationsområde. Genom unga entreprenörer starta kommersiell och lönande kaféverksamhet i stationshuset – och därmed öppna ”väntsalen” för turister/resenärer och Radio-Pelles museum. Visning av minst fyra utställningar om året i Konsthallen med start 2013. *Ansvar:* KAiM, Stationskooperativ M, Emilkraften

Bygga upp interaktiva, små barnfilmutställningar i offentliga miljöer. *Ansvar:* Projekt Barnfilmbyn

Renovera biografen. Digitalisering för framtida filmvisningar, iordningställande av lägenheten bakom duken för filmkvällar och diskussionsmöten. *Ansvar:* Emilkraftens filmsektion, Eksjö kommun

Årligt motionslopp. Till exempel några varv runt Herrgårdsparken. *Ansvar:* Korpen med hjälp av övriga föreningar.

4.2.3 År 3 - 2014

Bruna skyltar ”Barnfilmbyn” vid infarterna. *Ansvar:* Emilkraften, Trafikverket, Eksjö kommun.

Rastplats med toalett i mysig miljö. *Ansvar:* Samhällsföreningen, Emilkraften

4.2.4 År 5 - 2016

Åpromenad. En sammanhängande vandringsled från Herrgårdsparken till järnvägsstationen längs med Brusaån med infotavlor, vilobänkar och spänger. *Ansvar:* Samhällsföreningen, Eksjö kommun

4.3 Näringsliv

Mot slutet av 1900-talet påbörjades en strukturförändring i den industrialiserade världen. Teknikutveckling innebär att storskalighet inte längre är en förutsättning för tillväxt. It- och tjänstesamhället utvecklas, och koncentrationen av resurser i och kring städer får minskad betydelse för företaget.

Detta så kallade paradigmskifte skapar ökade möjligheter för tillväxt på landsbygden, en möjlighet för Mariannelund genom att:

- Mariannelund har ett basutbud av samhällsservice.
- Det geografiska läget innebär tillgänglighet och närvaro på en stor geografisk marknad. Minst tre och upp till nio kommunala centralorter ligger inom pendlingsavstånd på 45 minuter.
- Mariannelund ligger i ett område med attraktiv och tillgänglig natur.
- I Mariannelund finns prisvärt boende och outnyttjade resurser för näringsverksamhet samt aktiva föreningar som kan bidra till en positiv fritid.
- I Mariannelund drivs projekt som kommer få stort genomslag inom kulturen.
- Mariannelunds näringsliv får aktivt stöd från näringslivsbolaget Eksjö.nu och Science Park-systemet i Jönköpings län (Företagsparken Mariannelund).

4.4 Emilkraften, bibliotek och föreningslivet

Som spindeln i nätet har Emilkraften stor betydelse för Mariannelunds utveckling och har i framtiden potential att bli en regional kunskapsbank för landsbygdsutveckling. Genom samlokalisering och samarbete har Emilkraften och biblioteket större möjlighet till utveckling. Föreningslivet får genom Emilkraften tillgång till möteslokaler och kontorstjänster som utskrift mm.

4.5 ”Barnfilmbyn”

Enligt Jönköpings läns regionala kulturplan ska Eksjö kommun utvecklas till ett Nordiskt branschcentrum för animerad film och Mariannelund till ett kunskaps- och resurscentrum inom barnfilm. Den ekonomiskt hållbara grunden för ett centrum för barnfilm i Mariannelund är uppbyggnaden av besöksmålet **Filmernas hus** som invigs sommaren 2013 med målet att ta emot 15-20 000 besökare under några sommarmånader. Besöksmålet tar sin utgångspunkt i ortens lokala kulturhistoria: en interaktiv utställning som berättar om filmatiseringen

av Emil i Lönneberga, som spelades in i Mariannelund i början av 70-talet.

De långsiktiga planerna är att Barnfilmbyn Mariannelund ska skapa ett digitalt hus med interaktiva filmutställningar som kan ta emot 100 000 besökare samt anordna filmfestivaler, seminarier och inspelningar. Satsningen är stor och kommer att få positiva verkningar för samhället. Dessa är viktiga att ta vara på.

4.5.1 Mat & logi

Inte ens med dagens turistströmmar räcker nuvarande uthyrning till. Med ytterligare ett antal hundra tusen besökare årligen finns möjligheter för fler aktörer som riktar sig mot olika kundsegment.

Idag finns ett café (sommartid fler), pizzeria, ett par restauranger (sommartid fler) och gatukök i Mariannelund. Etablering av en stor turistattraktion ger möjlighet till fler serveringar (från barnfamiljens pannkakshus till loungebar).

4.5.2 Etablering av fler besöksmål

I Barnfilmbyns kölvatten kan Mariannelund utvecklas med fler besöksmål. Konkreta planer finns genom nyföretagande och inflyttning av företag. Ytterligare besöksmål som ett Mariannelundsmuseum och ett Naturum (med istiden på Högländet som möjligt tema) bör utredas.

4.5.3 Turistbyrå

Emilkraften är certifierad som grön-vit turistbyrå, dvs säsongsoppen. Med ett stort besöksmål närvarande bör på sikt turistbyrån ha en blå-gul certifiering. Material bör tas fram som marknadsför Mariannelund på internet och genom datorförstärkt verklighet.

4.5.4 Övrigt näringsliv

Etablering av ett stort eller flera besöksmål ger också möjligheter till fler butiker (t e x souvenirbutik) och ett ökat utbud i redan befintliga affärer. Därmed skulle utarmningen av handelslivet vändas till positiv utveckling.

Turistinformation och andra inrättningar kan ge goda möjligheter till sommarjobb för lokal ungdom.

Barnfilmbyn kan bli en lämplig utgångspunkt för omfattande guideverksamhet och uthyrning (cykel, kanot med mera) i bygden.

4.5.5 Guidebok

En utförlig svensk-, tysk- och engelskspråkig guidebok både för ortsbor och turister över Mariannelund med omnejd bör tas fram med hjälp av lokala skribenter och förlag.

4.6 Träffpunkt Aktivt Centrum

I Mariannelund är sedan början av 2000-talet flyktingar en betydande grupp i samhället. Närmare 1 000 flyktingar Mariannelund passerar årligen.

De flesta asylsökande saknar meningsfull sysselsättning och mötesplats för aktiviteter och samvaro. De som beviljas uppehållstillstånd ska omgående kommunplaceras. Under två års etableringsfas får kommunen stadsbidrag.

Merparten av de vuxna asylsökande har god utbildning och många har praktisk yrkeskompetens. Samtidigt råder i Mariannelund brist på kunnig personal inom flera yrken men ingen bostadsbrist.

Genom fondmedel kan en mötesplats finansieras, initiativ tas till aktiviteter och information förmedlas på de språk som talas i flyktinganläggningarna. Likaså bör upplysningar ges om vilka yrkeskompetenser som finns bland flyktingarna. Där ska också klargöras vilka möjligheter som erbjuds om man med uppehållstillstånd väljer att bosätta sig i Mariannelund.

Det är viktigt att Arbetsförmedlingen i Eksjö samt berörda enheter i kommunen och Migrationsverket hålls uppdaterade om de möjligheter som finns i Mariannelund. Ett nytt avtal mellan Arbetsförmedlingen, kommunen och Migrationsverket bör öppna upp för betydligt fler kommunplaceringar.

Senast första kvartalet 2012 ska en projektbeskrivning med finansieringsmöjligheter tas fram.

4.7 Äldreboende

Mariannelundsbygden har en **åldrande befolkning**. Detta innebär många möjligheter till utveckling av samhället.

Seniorboende och vårdboende är viktiga för orten, dels ger det fler invånare och dels ger de **arbetsstillfällen** till orten.

Äldreanpassat privat boende saknas idag nästan helt i Mariannelund (inga privata flerbostadshus har hiss). Inom några år kommer behovet av anpassat boende till äldre tveklöst att öka. För att få till stånd seniorlägenheter är det av yttersta vikt att underlätta för privata aktörer att bygga. Ett sådant **seniorboende** bör byggas i centrum. Det råder ingen brist på ledig mark. Ett sanerat fabriksområde skulle kunna ge plats åt en ny stadsdel med seniorboende.

För att äldre Mariannelundsbor ska kunna bo kvar i sin hembygd är det också avgörande med tillgång till **vårdboende**, hemtjänst av hög kvalitet och andra typer av boende och tjänster till äldre. Här finns också möjligheter till utveckling av det lokala näringslivet.

4.8 Skola och barnomsorg

En väl fungerande barnomsorg är absolut nödvändig för att orten ska vara attraktionskraftig för barnfamiljer.

Furulundsskolans kvalitet är oundgänglig för Mariannelunds utveckling. Barnen behöver bra utbildning, och en bra skola år 1-9 behövs för att locka barnfamiljer till orten. Skolelever framför klagomål på en oinspirerande skolgård. Den bör med lätthet kunna förbättras i samband med den omfattande reovering som planeras.

Skolan är kommunal och därmed skapas gränser mot Vimmerby och Hultsfreds kommuner som det borde fungera att samsa med lärartjänster om. Eleverna skulle kunna få sin musikinstrumentundervisning i Vimmerby. I längden är en kulturskola med dagens minimala verksamhet i Mariannelund ohållbar. Musiklärare bör kunna ges tid att undervisa i Mariannelund.

Furulundsskolan har en idrottsprofil, enligt beslut, men har aldrig förverkligat denna. Med framväxten av ett filmcenter borde skolan i stället kunna få en kulturprofil med inriktning på film.

4.9 Kommunikationer

4.9.1 Väg 40

Dagens avstånd till nuvarande region-, läns och kommuncentra är för långa för Mariannelunds del. Mariannelund **välkomnar** därför **satsningar** på

väg 40 som planeras till 2020: förbifart söder om Eksjö, trefilig väg mellan Nässjö och Eksjö samt mellan Vimmerby och Gladhammar.

4.9.2 Förbifart

Olika planer finns sedan länge på en förbifart Mariannelund. Det är oklart i vilket läge planerna befinner sig och meningarna är delade om nyttan och risken med att trafiken skulle dras utanför samhället. En förbifart utan en samtida lösning för trafiken på länsväg 129 vore olycklig.

4.9.3 Kollektivtrafik

Med lokala tågtrafiken är restiden till knutpunkten Nässjö idag längre än för 20 år sedan. Satsningen på genomgående tåg till Oskarshamn är positiv men kortare restid och fler avgångar måste till för att förbättra levnadsvillkoren i Mariannelund.

Bussar mot Hultsfred finns inte och mot Vimmerby är de inte helt anpassade för arbetspendling. Mellan ankomsterna till Hultsfred och Vimmerby finns inga bra anslutningar mot Kalmar och Linköping. Med framtida upprustning av **Stångådalsbanan** och snabbjärnväg mellan Linköping och Stockholm är genomtänkta förbindelser med Vimmerby nödvändiga för en restid mellan Mariannelund och Stockholm på två timmar.

4.9.4 Flygtrafik

Med fler besökare till Mariannelund och Astrid Lindgrens hembygd kan Hultsfreds flygplats (en dryg mil från Mariannelund) få till exempel charter eller **reguljära avgångar** från Tyskland. Nuvarande ägarnas mål är att öppna flygplatsen för passagerartrafik. Flygplatsen bör få Lönneberga i sitt namn.

4.10 Centrumutveckling

4.10.1 Torget

Efter reovering av Stortorget har detta fått en öppen och inbjudande planlösning med scen, fontän och planteringar som redan lett till mer verksamhet. Torget bör utvecklas ytterligare med flaggor, besöksmålsstolpar, utomhusutställning, en gårdsgata eller gågata av Verdandigatan. Gamla namnet Al-

bert Engströms torg bör användas för norra delen där möjligheter till regelbunden torghandel bör prövas.

4.10.2 Attraktivt Centrum

Inom en snar framtid kommer trafiken att gå förbi Eksjö liksom den idag går förbi Vimmerby och Hultsfred. Mariannelund förblir genomfartsort. Därför är det synnerligen viktigt att Centrum får en attraktiv utformning med: turistbyrå i markplan, planteringar, färre men bättre markerade parkeringsplatser, träd (eventuellt företagssponsrade) längs kullerstensbelagda gator, för Mariannelund giltiga och nyttiga informationstavlor, lättillgänglig hundrastgård. Här finns möjlighet för föreningar, näringsliv, fastighetsägare och kommun till gynnsamt samarbete.

4.10.3 Gator och trottoarer

Gator och trottoarer i Mariannelund har sedan många år eftersatt underhåll. Det finns flera promenad- och cykelstråk för invånare och besökare som ytterligare kan utvecklas. De kommunala planerna på gång- och cykelväg från Centrum längs Parkgatan ned till Stationsområdet och Slätten bör förverkligas.

4.10.4 Gamla fabriksområdet

En sanering av gamla sulfidfabriksområdet utreds just nu. En sanering skulle kunna komma igång 2013. Ledande politiker har gjort klart att det är upp till Mariannelundsborna att önska vad ett sanerat området ska användas till i framtiden. Olika förslag finns:

Strövområde (som en förstoring av Herrgårdsparken). I kommunens nuvarande översiktsplan står grönområde.

Bostadsområde, osäkert vilka kostnader den extra nödvändiga saneringen innebär.

Område för förbifart.

Nöjespark – ett lekland.

4.10.5 Åpromenad

I nuvarande översiktsplan anges ömse sidor av Brusaån som närströvområde.

Flera populära men ej sammanbundna strövområden finns i olika delar av Mariannelund.

Samtidigt är Bruzaån en möjlighet som för en relativt undanskymd tillvaro i Mariannelunds stadsbild, till viss del ännu ett arv från industriepoken.

En sammanhängande vandringsled från Herrgårdsparken och Centrum till Spången och Stationen skulle utnyttja Mariannelunds närhet till natur och vatten och göra samhället mer attraktivt. Redan idag finns möjlighet till promenad längs ån längs en längre sträcka men till Åpromenaden krävs spänger, vilobänkar, informationsskyltar, stigar, förflyttning av sorteringsstation med mera.

Med sanering av norra fabriksområdet och anläggande av omlöp vid Brusaåns fall underlättas byggandet av en åpromenad.

4.10.6 Fjärrvärme och bredband

Fjärrvärmerna har byggts ut i stor omfattning. Utbyggnaden bör fortsätta

4.10.7 Natur och friluftsliv

Naturen är mycket viktig för Mariannelundsborna och anges ofta som den främsta fördelen med orten och bygden. Skyddad tätortsnära natur är en förutsättning för en attraktiv boendeort. Avverkad gammelskog kring Hässleby sanatorium visar att naturvärden för friluftsliv lätt kan förstöras.

4.10.8 Unik natur

Många platser med säregen natur finns i och omkring Mariannelund. **Skåneskogen** är en, en annan är **Trollegata** – ett unikt naturfenomen med särpräglat mikroklimat. Ett populärt besöksmål som bör marknadsföras bättre. **Herrgårdsparken** – 250 år gammal hävdad mark, är ett populärt strövområde och unik park. G:a **Folkets park** är ett annat populärt strövområde. **Silverån** på Hässlebysidan är redan naturreservat.

4.10.9 Vandringsleder

Tre vandringsleder finns i Mariannelund. **Höglandsleden** och **Sevedeleden** möts i Spilhammar. **Emilleden** mot Lönneberga utgår från Hässleby kyrka. Dessa tre leder bör förenas med vandringsleder genom Mariannelund:

Led 1 från Spilhammar till Slätten, Stationen, Centrum, Kavelbrodammen, gamla elljusspåret till

Emilleden. Led 2 från Stora utsikten till Herrgårdsparken, Hässleby kyrka.

4.10.10 Utsiktstorn

Kring Mariannelund höjer sig landet upp mot 100 meter. I höjderna ligger flera fina utsiktsplatser. För att ytterligare öka attraktiviteten bör utsiktstorn byggas, måhända i form av ett projekt med delaktiga asylsökanden, på några av platserna.

4.10.11 Landsbygden

Den omgivande landsbygden är viktig för ortens attraktivitet och friluftsliv. För att landsbygdsföretag ska nystartas, överleva och utvecklas krävs ett gott företagsklimat och att invånarna gärna handlar närproducerat. Alla vill ha de öppna landskap som lantbruk med djurhållning ger och som kommit att bli en symbol för Astrid Lindgrens hembygd.

4.11 Storregion

Regionsfrågan kan komma att påverka Mariannelundsbygden mycket, beroende av hur regionen kommer att se ut. Utan att ta ställning politiskt finns det klara fördelar för Mariannelund i en framtida storregion där orten hamnar i centrum.